

Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer

---

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att Sverige ska godkänna den ändring av artikel 136 i EUF-fördraget som innebär att euroländerna får rättsligt stöd att inrätta den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM). Därmed behöver också den s.k. anslutningslagen (lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen) ändras på det sätt som regeringen föreslår.

I betänkandet behandlar finansutskottet regeringens proposition 2011/12:66 Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer. Propositionen behandlas tillsammans med de följdmotioner som väckts med anledning av propositionen. Dessutom behandlas två motionsyrkanden från allmänna motions tiden 2011.

Genom att ändra artikel 136 i EUF-fördraget öppnas den rättsliga vägen för att upprätta ESM. På så sätt ges möjlighet för euroländerna att bygga upp det krisstöd som de anser behövs för att skydda den egna valutan och de nationella ekonomierna från den påfrestning som kan uppstå vid ekonomiska kriser. Förändringen ska ses i ljuset av den pågående skuldcrisen i Europa, och utskottet anser att det är angeläget att Sverige medverkar till att euroländerna får möjlighet att bygga upp den stabiliseringsmekanism som de anser vara lämplig för att hantera kriser inom valutaområdet.

Utskottet avstyrker motionsförslag om att göra tillkännagivanden till regeringen om styrningen av ESM, framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) och ett svenskt undantag från EMU.

I betänkandet finns sju reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Motionernas huvudsakliga innehåll	6
Yttrandena	7
Utskottets överväganden	9
Fördragsändring och ändring i anslutningslagen	9
Styrningen av den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM)	10
Framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM)	12
Svenskt undantag från EMU	12
Reservationer	14
1. Avslag på propositionens förslag, punkt 1 (SD)	14
2. Avslag på propositionens förslag, punkt 1 (V)	15
3. Godkännande av fördragsändring, punkt 2 (V)	16
4. Styrningen av den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), punkt 4 (MP)	17
5. Framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM), punkt 5 (SD)	19
6. Svenskt undantag från EMU, punkt 6 (MP, V)	19
7. Svenskt undantag från EMU, punkt 6 (SD)	20
Särskilt yttrande	22
Godkännande av fördragsändring, punkt 2 (S)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Propositionen	23
Följdmotionerna	23
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande	27
<i>Bilaga 4</i>	
Utrikesutskottets yttrande	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionens förslag

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V)

2. Godkännande av fördragsändring

Riksdagen godkänner Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:66 punkt 1 och avslår motion

2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 3 (V) – villkorad

3. Ändring i anslutningslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:66 punkt 2.

4. Styrningen av den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM)

Riksdagen avslår motion

2011/12:Fi11 av Per Bolund (MP) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (MP)

5. Framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM)

Riksdagen avslår motion

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 2.

Reservation 5 (SD)

6. Svenskt undantag från EMU

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 3,

2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 och

2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP).

Reservation 6 (MP, V)

Reservation 7 (SD)

Stockholm den 22 maj 2012

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Maryam Yazdanfar (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Per Åsling (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Erik Almqvist (SD) och Ulla Andersson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Vid Europeiska rådets möte den 16–17 december 2010 lade den belgiska regeringen i enlighet med artikel 48.6 första stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) fram ett förslag om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Vid mötet enades Europeiska rådet om att fördraget ska ändras och om ett utkast till beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget. Fördragsändringen klargör rätten och ramarna för euroområdets medlemsstater att inrätta en stabilitetsmekanism för att trygga den finansiella stabiliteten i euroområdet som helhet. Den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) ska ersätta den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) och den europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF) och kunna ge externt finansiellt stöd till euroområdets medlemsstater. Europeiska rådet beslutade vid sitt möte i december 2010 att i enlighet med det förenklade fördragsändringsförfarandet i artikel 48.6 andra stycket i EU-fördraget höra Europaparlamentet, kommissionen och Europeiska centralbanken (ECB) om förslaget.

Den 15 februari, den 17 mars respektive den 23 mars 2011 lämnade kommissionen, ECB respektive Europaparlamentet positiva yttranden om förslaget.

Den 25 mars 2011 antog Europeiska rådet med enhällighet beslutet 2011/199/EU om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta (EUT L 91, 6.4.2011, s. 1, Celex 32011D0199). Beslutet träder i kraft den 1 januari 2013, förutsatt att samtliga medlemsländer då har godkänt beslutet. Europeiska rådets beslut 2011/199/EU finns som bilaga 1 till propositionen.

Innebörden av Europeiska rådets beslut samt behovet av ändringar i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, den s.k. anslutningslagen, har redovisats i departementspromemorian Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer (Ds 2011:25). Promemorian har remissbehandlats. En remissammanställning finns tillgänglig i Statsrådsberedningen (dnr SB2011/5155/EU-kansliet).

Propositionen har föranlett tre följdmotioner. Dessutom behandlas i betänkandet två motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2011 (se bilaga 1).

Finansutskottet har berett konstitutionsutskottet och utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna. Yttrandena bifogas betänkandet (se bilagorna 3–4).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner beslutet att ändra artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och gör en ändring i den svenska lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (anslutningslagen).

Genom fördragsändringen bereds den rättsliga vägen för den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM). ESM upprättas dock genom ett eget fördrag som slutits mellan euroländerna (ESM-fördraget).

ESM ska ersätta den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) och den europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF). Den skapas för att kunna ge externt finansiellt stöd till euroländerna. ESM ska vara permanent och säkra den finansiella stabiliteten i euroområdet.

ESM ska kunna användas när ett land, i vissa extrema situationer, inte klarar av sina betalningar. När ett land förlorar sitt förtroende hos investerare på de finansiella marknaderna kan landet komma i en situation när det inte förmår att fullgöra sina förpliktelser, t.ex. att lösa in obligationer eller betala ut kupongränta på löpande obligationer. Vid sådana tillfällen finns det stor risk att landet behöver ställa in betalningarna. IMF har under lång tid gett finansiellt stöd vid betalningsbalansproblem, och tanken är att ESM ska ges en motsvarande roll men begränsad till euroområdet.

Det finansiella stödet kommer att vara förenat med villkor (s.k. ekonomisk-politisk villkorlighet). Stödet ska vara temporärt och ge det mottagande landet möjlighet att nå en hållbar skuldsituation och förbättra ekonomins funktionssätt. Villkorligheten syftar till att stödet ska ge avsedd ekonomisk effekt och att ESM (och därmed de bidragande ländernas skattebetalare) ska kunna få tillbaka sina pengar.

ESM ska alltså kunna ge tillfälligt finansiellt stöd till ett euroland, bl.a. i form av lån, men den ska inte ta över ett lands skulder. Varje medlemsland ska fortfarande vara fullt ansvarigt för sina offentliga finanser.

ESM-fördraget ska, om möjligt, träda i kraft den 1 juli i år. Ändringen av EUF-fördraget träder i kraft den 1 januari 2013 om alla medlemsländer har ratificerat den då. Ändringen av anslutningslagen ska träda i kraft samtidigt, men eftersom det inte är helt säkert när det kommer att ske föreslår regeringen att riksdagen antar lagändringen och att regeringen får rätt att besluta när den ska träda i kraft.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–2 att riksdagen avslår regeringens förslag att godkänna ändringen av artikel 136 i EUF-fördraget och även regeringens förslag om ändring i anslutningslagen. Om detta avslås av riksdagen föreslår Vänsterpartiet (yrkande 3) att riksdagen godkänner regeringens förslag

på det villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll har införts på EU-nivå samt att juridiskt bindande garantier införs för den svenska kollektivavtalsmodellen.

Avslag på förslagen i propositionen yrkas också i motion 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 1. I samma motions yrkande 2 föreslås att regeringen ska verka för att den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) avskaffas.

I kommittémotion 2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att Sverige, i samband med den aktuella fördragsändringen, förhandlar fram ett formellt undantag från den gemensamma valutun euron. Förslag om undantag från svenskt medlemskap framförs också i motionerna 2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP) och 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 3.

I motion 2011/12:Fi11 av Per Bolund (MP) yrkande 1 betonas vikten av att de demokratiska principerna värnas när åtgärder genomförs för att hantera krisen i Europa. Vidare anför motionären i yrkande 2 att insynen i och den demokratiska kontrollen av ESM:s verksamhet måste förstärkas.

Yttrandena

Finansutskottet har berett konstitutionsutskottet och utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna.

Konstitutionsutskottet koncentrerar sitt yttrande (KU7y) till frågan om vilken beslutsordning som bör tillämpas av riksdagen i detta ärende. Utskottet konstaterar att eftersom ingen beslutanderätt överförs genom fördragsändringen så bör riksdagen besluta med enkel majoritet.

Konstitutionsutskottet konstaterar också att det inte finns några konstitutionella hinder mot att bifalla propositionen. En anslutning till ESM kan bara bli aktuell om huruvida Sverige inför euron som valuta, och utskottet förutsätter att frågan om Sverige ska bli medlem av ESM (och således ansluta sig till ESM-fördraget) kommer att underställas riksdagen den dag det kan bli aktuellt.

Till yttrandet har representanten för Vänsterpartiet fogat ett särskilt yttrande där hon redovisar skäl för att riksdagen inte bör godkänna ändringen av artikel 136 i EUF-fördraget.

Utrikesutskottet inleder sitt yttrande (UU3y) med att framhålla att det är viktigt att riksdagen behandlar EU-fördragsändringar på ett samlat sätt eftersom ändringar, även när de avser ett specifikt ämnesområde, kan ha återverkningar på andra, övergripande frågor. Det kan t.ex. gälla frågor om relationer till tredjeländer, öppenhet och offentlighet.

Utrikesutskottet anser att det är viktigt att ESM inrättas. EU måste enligt utskottets uppfattning ha tillgång till långsiktiga, tydliga och förutsägbara instrument som är acceptabla för alla medlemsstater för att kunna hantera eventuella framtida kriser inom euroområdet. Vidare vill utrikesutskottet i sammanhanget understryka vikten av att värna ett öppet Europa.

Öppenhet måste vara en vägledande princip inom EU:s alla samarbetsområden. Principen om ett öppet Europa bör vara grundläggande även i de delar av det europeiska samarbetet som rör finansiell stabilitet och långsiktig konkurrenskraft. Utrikesutskottet vidhåller även sin uppfattning att en öppnare arbetsmarknad måste bejakas samtidigt som medlemsstaterna måste ha möjlighet att utveckla sina egna arbetsmarknadsmodeller.

När det gäller ett särskilt socialt protokoll anser utrikesutskottet att Lissabonfördraget i sig bidrar till att förbättra för arbetstagarna. Att EU:s stadga om de mänskliga rättigheterna blev rättsligt bindande genom Lissabonfördraget innebär dessutom att flera av de rättigheter som arbetstägare har på arbetsmarknaden lyfts fram. Utskottet anser inte att den nu föreslagna ändringen i EUF-fördraget bör villkoras med att ett juridiskt bindande socialt protokoll införs på EU-nivå.

Vad gäller frågan om ett juridiskt bindande undantag från ett svenskt deltagande i eurosamarbetet påminner utrikesutskottet om att EG-kommissionen efter den svenska folkomröstningen om euron 2003 förklarade att det inte är nödvändigt med ett formellt undantag om att Sverige inte behöver införa euron som valuta. Den aktuella fördragsändringen innebär ingen förändring vad gäller denna fråga, och det finns enligt utrikesutskottets uppfattning därmed inte heller anledning att i detta sammanhang lyfta fram frågan om ett juridiskt bindande undantag.

Utrikesutskottet tillstyrker således propositionen och avstyrker motionsförslagen.

Representanterna för Miljöpartiet, Sverigedemokraterna respektive Vänsterpartiet följer upp sina parti- och kommittémotioner i avvikande meningar.

Utskottets överväganden

Fördragsändring och ändring i anslutningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner fördragsändringen för att bereda rättslig väg för den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) och antar regeringens förslag om ändring i anslutningslagen.

Jämför reservationerna 1 (SD), 2 (V) och 3 (V) samt särskilt yttrande (S).

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta. Om ändringen godkänns av alla medlemsstater leder det till att lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen bör ändras. Regeringen föreslår en sådan lagändring och att den ändringen ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–2 att riksdagen avslår regeringens förslag att godkänna ändringen av artikel 136 i EUF-fördraget och även regeringens förslag om ändring i anslutningslagen. Om detta avslås av riksdagen föreslår Vänsterpartiet (yrkande 3) att riksdagen godkänner regeringens förslag på det villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll har införts på EU-nivå samt att juridiskt bindande garantier införs för den svenska kollektivavtalsmodellen.

Avslag på förslagen i propositionen yrkas också i motion 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 1.

Finansutskottets ställningstagande

Genom att ändra artikel 136 i EUF-fördraget öppnas den rättsliga vägen för att upprätta ESM. På så sätt ges en otvetydig rättslig möjlighet för euro-länderna att bygga upp det krisstöd som de anser behövs för att skydda den egna valutan och de nationella ekonomierna från den påfrestning som kan uppstå vid ekonomiska kriser. Förändringen ska ses i ljuset av den pågående skuldkrisen i Europa, och utskottet anser att det är angeläget att

Sverige medverkar till att euroländerna får möjlighet att bygga upp den stabiliseringsmekanism som de anser vara lämplig för att hantera kriser inom valutaområdet. Utskottet anser därför att riksdagen bör godkänna fördragsändringen.

I Vänsterpartiets motion föreslås i andra hand att Sverige skulle villkora ett godkännande av att ändra artikel 136 i EUF-fördraget med att det införs ett juridiskt bindande socialt protokoll och skydd för den svenska kollektivavtalsmodellen. Den föreslagna fördragsändringen av artikel 136 görs emellertid genom ett förenklat förfarande. Enligt utskottets mening är det inte en framkomlig väg att i detta läge begära att förhandlingar inleds om mycket större fördragsförändringar och att dessutom villkora utfallet av dessa förhandlingar. Sådana fördragsförhandlingar är omständliga att genomföra och kommer att ta tid. Frågan om ett juridiskt bindande socialt protokoll på EU-nivå och juridiskt bindande garantier för den svenska kollektivavtalsmodellen bör därför enligt utskottets uppfattning tas upp i ett annat sammanhang och inte knyts till den nu föreslagna förenklade fördragsändringen.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner fördragsändringen med enkel majoritet, i enlighet med det ställningstagande som konstitutionsutskottet gör i sitt yttrande, och antar den föreslagna ändringen i anslutningslagen. Utskottet tillstyrker således propositionen och avstyrker motionerna.

Styrningen av den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker en motion om den demokratiska kontrollen av ESM.

Jämför reservation 4 (MP).

Motionen

I motion 2011/12:Fi11 av Per Bolund (MP) yrkande 1 betonas vikten av att de demokratiska principerna värnas när åtgärder genomförs för att hantera krisen i Europa. Vidare anför motionären i yrkande 2 att insynen i och den demokratiska kontrollen av ESM:s verksamhet måste förstärkas.

Det finns enligt motionen en fara i att den snabba reformtakten gör att demokratiska principer sätts åt sidan. Att införa långtgående reformer som inte har stöd bland befolkningen skapar inte stabilitet och trygghet i ekonomin utan riskerar snarare att bygga in en ökad osäkerhet i det europeiska politiska och ekonomiska systemet. Den nu föreslagna stabilitetsfonden ESM har fått hård kritik för att den inte styrs enligt demokratiska principer och att konstruktionen inte möjliggör insyn och demokratisk gransk-

ning av verksamheten. Enligt fördraget ska exempelvis ESM-rådets ordförande, ledamöter och suppleanter samt den verkställande direktören och övrig personal åtnjuta immunitet mot rättsliga förfaranden när det gäller handlingar som de utför i sin tjänsteutövning. Fördraget säger också att ESM, dess egendom, fonder och tillgångar ska ha immunitet mot varje form av juridisk behandling.

Enligt motionären rimmar detta illa med principerna om att ansvariga ska kunna ställas till svars för de handlingar de utför och att misstag som begås ska kunna rättas till med juridiska medel.

Fördraget slår också fast att ESM:s arkiv och alla handlingar som tillhör eller innehas av ESM ska vara okränkbara, vilket enligt motionärerna väcker allvarliga frågor kring hur insynen i ESM:s verksamhet ska kunna ske och hur verksamheten på ett rimligt sätt ska kunna granskas. Regeringen bör, föreslår motionärerna, verka inom det europeiska samarbetet för att påverka utformningen av ESM i demokratisk riktning. Verksamheten bör inte medföra juridisk immunitet och måste vara möjlig att granska demokratiskt.

Finansutskottets ställningstagande

I likhet med motionären ser finansutskottet riskerna för att åtgärder som vidtas under den allvarliga ekonomiska skuldskrisen på lång sikt kan leda till att demokrativärden går förlorade. Som historien många gånger visat kan ekonomiska kriser i olika länder också leda till kris för demokratin och leda till en framväxt av odemokratiska krafter i krisdrabbade länder. Utskottet är emellertid övertygat om att regeringen redan verkar inom EU för att värna demokrativärden. Till dessa värden hör ansvarsutkrävande och öppenhet. Ett tillkännagivande, som föreslås i motionen, är därför onödigt. När det sedan gäller den närmare utformningen av ESM, så som den regleras i ESM-fördraget, finns det emellertid begränsade möjligheter för Sverige, som inte är ett deltagande land, att utöva ett direkt inflytande.

Utskottet vill dessutom erinra om att Sverige i olika sammanhang verkar för starka offentliga finanser, vilket är ett värn mot att en statsfinansiell kris över huvud taget ska uppstå.

Finansutskottet delar således konstitutionsutskottets bedömning att ett godkännande av ändringen av artikel 136 inte hindrar regeringen från att fortsätta att hävda demokratiska principer och instämmer i utrikesutskottets betoning av värdet av att arbeta för ökad öppenhet. Motionen avstyrks därmed.

Framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker en motion om att Sverige ska verka för att EFSM avskaffas.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

I motion 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 2 föreslås att regeringen ska verka för att den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) avskaffas. Motionärerna pekar på att det mesta talar för att det saknades fördragsstöd för att införa EFSM, även om mekanismen är temporär och inrättades som en krisåtgärd. De anser att Sverige borde ha hänskjutit frågan till EU-domstolen för en prövning av den rättsliga grunden. På grund av det oklara rättsläget och för att skydda svenska skattepengar bör regeringen driva linjen att EFSM ska avskaffas.

Finansutskottets ställningstagande

Som framgår av propositionen kommer ESM att ersätta EFSM. Fördelen med ESM, som ska bli permanent, är att den, genom den nu föreslagna fördragsändringen, får ett otvetydigt fördragsmässigt stöd. EFSM kommer att bli en temporär krislösningsåtgärd och kommer att fasas ut efter hand som dess åtaganden löses och ESM kommer att kunna erbjuda ett tillräckligt krisstöd. Det finns därför, enligt utskottets mening, inte skäl att genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att agera inom EU för att avskaffa EFSM. Motionsyrkandet avstyrks.

Svenskt undantag från EMU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att förhandla fram ett formellt undantag för Sverige från den gemensamma valutan euron.

Jämför reservationerna 6 (MP, V) och 7 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att Sverige, i samband med den aktuella fördragsändringen, förhandlar fram ett formellt undantag från den gemensamma valutan euron.

Förslag om undantag från svenskt medlemskap framförs också i motionerna 2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP) och 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 3.

Tidigare behandling i riksdagen

Finansutskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat förslag om ett svenskt formellt undantag från EMU:s tredje steg, dvs. ett undantag från att införa euron som nationell valuta i stället för kronor. Senast behandlades liknande förslag i anslutning till förra årets behandling av Riksbankens förvaltning (bet. 2010/11:FiU23). Utskottet avstyrkte då, liksom vid tidigare behandlingar, förslaget med motiveringen att EG-kommissionen efter den svenska folkomröstningen 2003 förklarat att ett formellt undantag om att Sverige inte behöver införa euron inte är nödvändigt.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet vidhåller, liksom utrikesutskottet i sitt yttrande, sin tidigare bedömning att Sverige inte behöver ett formellt undantag från EMU.

Motionerna avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionens förslag, punkt 1 (SD) av Erik Almqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår propositionen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 1 och avslår motion 2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna ställer sig starkt negativa till att Sverige, i en eventuell framtid som euronation, ska tvingas låna ut pengar efter beslut på federal nivå. ESM:s kapital är inledningsvis tänkt att uppgå till 700 miljarder euro. Det motsvarar hela svenska statens utgifter för sju år.

ESM föreslås styras av ländernas finansministrar. Även om beslut huvudsakligen ska tas enhälligt så öppnar förslaget upp för beslut genom kvalificerad majoritet under vissa förhållanden. En svensk finansminister kan alltså med enkelhet bli överkörd, då röstetalet baseras på respektive lands andel av ESM:s kapital, vilket i sin tur baseras på andelen av befolkningen respektive bruttonationalprodukten.

Det är givetvis otänkbart för oss i Sverigedemokraterna att låta någon annan än det svenska folkets valda företrädare förfoga över så pass stora summor av vad som i grunden är svenska skattepengar.

Vidare är det högst oklart huruvida denna typ av åtgärd är att föredra på lång sikt, och om den överhuvudtaget är långsiktigt hållbar. Propositionen avslöjar själv akilleshälen:

När bestämmelserna om den ekonomiska och monetära unionen (EMU) infördes genom Maastrichtfördraget, som trädde i kraft 1993, gjordes valet att inte i den institutionella arkitekturen för EMU innefatta någon finansiell stödmekanism för euroländer. Detta föreföll rationellt eftersom endast ekonomiskt och finansiellt stabila länder skulle kunna kvalificera sig för att införa euron. Man befارade också en risk för att möjligheten till hjälpaktioner skulle minska ländernas eget ansvarstagande för sin ekonomi.

Denna logik, som nu alltså förkastas, gäller i själva verket lika mycket nu som då. Konsekvensen på längre sikt av att hela tiden "lösa ut" den som har försatt sig i skuld är givetvis att incitamenten att hålla sig med sunda statsfinanser minskar. Samma resonemang används – helt riktigt – inom bankväsendet, där flera banker tar på sig orimliga risker med vetskapen om att staten, och i förlängningen skattebetalarna, står för kostnaden om det skulle vilja sig riktigt illa.

I sammanhanget bör det även konstateras att en stor del av finansieringen från krismekanismerna används för att hålla europeiska banker under armarna. Att genomgå ett regelrätt stålbad är givetvis inte att föredra på kort sikt, men att hela tiden skjuta det framför sig är inte heller långsiktigt hållbart. Det är på sitt sätt fascinerande att det som framstod som uppenbart för bara några år sedan, och som är ett fullt korrekt allmängiltigt resonemang, helt enkelt inte tycks äga sin riktighet längre.

Riksdagen bör därför avslå propositionen i dess helhet. Motion 2011/12:Fi10 (SD) yrkande 1 tillstyrks medan motion 2011/12:Fi9 (V) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

2. Avslag på propositionens förslag, punkt 1 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår propositionen och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om eurokrisen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Det kan finnas skäl för valutaunionens länder att inrätta någon typ av finansiell stabiliseringsmekanism som kan kanalisera finansiellt stöd till länder med statsfinansiella problem. Men av följande skäl kan inte vi i Vänsterpartiet ställa oss bakom den föreslagna fördragsändringen.

1. Den privata sektorns medverkan är underställd IMF:s praxis, vilket innebär att den privata sektorns medverkan endast blir aktuell i exceptionella fall. Detta är inte rimligt, då den nuvarande krisen i mångt och mycket är en bankkris. De statsfinansiella problemen i euroområdet är en direkt följd av detta. Därtill har bankerna kunnat tjäna enorma summor på den förda krispolitiken inom euroområdet. Det är inte rimligt att de som först skapade krisen, och sedan har tjänat stora pengar på densamma, inte ska vara med och betala för krishanteringen.

2. I fördraget om ESM slås det fast att stöd får ges till rekapitalisering av finansiella institutioner. På detta vis förstärks den nuvarande politiken där den finansiella sektorn vältrar över kostnaderna och riskerna på skattebetalarna.

3. I fördraget sägs det att stöd endast kommer att betalas ut på ”strikt villkor”. Någon närmare precisering av dessa villkor görs inte. Det är dock rimligt att anta att villkoren för stöden kommer att ligga i linje med de villkor som EU hittills har ställt upp för stöden till bl.a. Grekland, Spanien och Irland. Dessa har präglats av en nyliberal slagsida i form av krav på sänkta löner, privatiseringar, nedskärningar i offentliga välfärdssystem och urholkade fackliga rättigheter. Förutom att dessa krav har haft en oacceptabel fördelningsprofil har de fördjupat och förlängt den ekonomiska krisen i euroområdet.

4. Artikel 32.3 i ESM-fördraget slår fast följande: ”ESM, dess egendom, medel och tillgångar, var de än finns och vem som än innehar dem, ska åtnjuta immunitet från varje form av rättsligt förfarande utom då ESM uttryckligen avstår från sin immunitet för eventuella åtgärder eller till följd av avtalsvillkor, inbegripet dokumentationen om finansieringsinstrumenten.” Vi menar att denna artikel strider mot grundläggande juridiska principer om öppenhet och ansvarsutkrävande.

Mot bakgrund av ovanstående skäl avstyrker Vänsterpartiet regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabiliseringsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta. I konsekvens med detta avstyrker Vänsterpartiet regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Därmed tillstyrker jag motion 2011/12:Fi9 (V) yrkandena 1 och 2 och avstyrker motion 2011/12:Fi10 (SD) yrkande 1.

3. Godkännande av fördragsändring, punkt 2 (V)

av Ulla Andersson (V).

– Under förutsättning av avslag på reservation 2. –

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsländer som har euron som valuta med det villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll införs på EU-nivå samt

innan juridiskt bindande garantier har införts för den svenska kollektivavtalsmodellen i enlighet med vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 och bifaller delvis proposition 2011/12:66 punkt 1.

Ställningstagande

I samband med den nu pågående ekonomiska krisen har vi sett hur grundläggande fackliga rättigheter, däribland rätten att fritt förhandla, teckna och upprätthålla kollektivavtal, har angripits i Grekland, Italien och Spanien. Vi ser det som djupt bekymmersamt att krisen utnyttjas politiskt för att underminera arbetstagarnas fackliga rättigheter. EU-domstolens domar i Viking-, Laval-, Ruffert- och Luxemburgmålen hade redan innan krisen försvagat de grundläggande rättigheterna i förhållande till de ekonomiska friheterna inom EU. Vänsterpartiet, liksom arbetstagarnas fackliga organisationer, har efter de nämnda domarna ställt krav på att ett juridiskt bindande socialt protokoll ska tillfogas EU:s fördrag. I det sociala protokollet ska fastställas att grundläggande mänskliga rättigheter, såsom de grundläggande fackliga rättigheterna, förhandlings- och konflikträtten samt rätten att fritt teckna kollektivavtal, är överordnade EU:s ekonomiska friheter. Det kravet aktualiseras nu i samband med den föreslagna fördragsändringen.

Inför folkomröstningen om ett svenskt medlemskap i EU år 1994 var frågan om garantier för att den svenska kollektivavtalsmodellen skulle bestå viktig för hur många valde att rösta. Den dåvarande regeringen bedömde att Sverige, i förhandlingar om ett eventuellt medlemskap, hade fått sådana garantier. Det står nu helt klart, inte minst med anledning av Laval-domen, att dessa garantier inte hade något juridiskt värde. I samband med den nu aktuella fördragsändringen måste därför regeringen ställa krav på juridiskt bindande garantier för kollektivavtalsmodellen.

Mot denna bakgrund bör riksdagen, under förutsättning att reservation 2 faller, godkänna fördragsändringen enbart under villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll införs på EU-nivå samt att Sverige har fått juridiskt bindande garantier för de svenska kollektivavtalen så att de inte kan överprövas av EU-domstolen.

Jag bifaller därmed motion 2011/12:Fi9 (V) yrkande 3 och delvis propositionen punkt 1.

4. Styrningen av den europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), punkt 4 (MP)

av Per Bolund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att regeringen bör verka för att värna de demokratiska principerna när åtgärder för att hantera skuldkrisen i Europa genomförs samt för att förbättra insynen i och den demokratiska kontrollen av ESM. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi11 av Per Bolund (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

I snabb takt införs nu reformer inom EU för att hantera den djupa ekonomiska kris som drabbat eurozonen. Det är viktigt att konstatera att eurosamarbetet är en bidragande orsak till den ekonomiska krisen. Systemet med en valuta och en ränta för så olika ekonomier har bidragit till att länder har haft en konstgjord låg ränta som har lett till en hög skuldsättning som har bidragit till en överhettning i ekonomin. Detta grundläggande problem löses inte genom de nu föreslagna mekanismerna.

Det finns också en fara i att den snabba reformtaktan gör att demokratiska principer sätts åt sidan. Att införa långtgående reformer som inte har stöd bland befolkningen skapar inte stabilitet och trygghet i ekonomin, utan riskerar snarare att bygga in en ökad osäkerhet i det europeiska politiska och ekonomiska systemet. Den nu föreslagna stabilitetsfonden ESM har fått hård kritik för att den inte styrs enligt demokratiska principer och för att konstruktionen inte möjliggör insyn och demokratisk granskning av verksamheten. Enligt fördraget ska exempelvis ESM-rådets ordförande, ledamöter och suppleanter samt den verkställande direktören och övrig personal åtnjuta immunitet mot rättsliga förfaranden när det gäller handlingar som de utför i sin tjänsteutövning. Fördraget säger också att ESM och dess egendom, fonder och tillgångar ska ha immunitet mot varje form av juridisk behandling.

Detta rimmar illa med principerna om att ansvariga ska kunna ställas till svars för de handlingar de utför och att misstag som begås ska kunna rättas till med juridiska medel.

Fördraget slår också fast att ESM:s arkiv och alla handlingar som tillhör eller innehas av ESM ska vara okränkbara, vilket väcker allvarliga frågor kring hur insynen i ESM:s verksamhet ska kunna ske och hur verksamheten på ett rimligt sätt ska kunna granskas. Regeringen bör verka inom det europeiska samarbetet för att påverka utformningen av ESM i demokratisk riktning. Verksamheten bör inte medföra juridisk immunitet och måste vara möjlig att granska demokratiskt.

Därmed tillstyrker jag motion 2011/12:Fi11 (MP).

5. Framtiden för den europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM), punkt 5 (SD)

av Erik Almqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att regeringen ska verka för att EFSM avvecklas så snabbt som möjligt. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Som framgår av vetenskapliga studier som publicerats efter euromötet och ministerrådets möten i maj 2011 finns det all anledning att ifrågasätta huruvida artikel 122 verkligen gav EU rätt att inrätta EFSM, till och med villkorat och tillfälligt, som ett svar på Greklands krisen.

Den huvudsakliga invändningen mot artikel 122 som rättslig grund för de nuvarande mekanismerna är att krisen inte var utanför Greklands och Irlands kontroll utan snarare självförvållad, och att det inte heller var någon osedvanlig händelse som låg till grund för, i vart fall, Greklands kris.

Tyvärr har det inte skett någon rättslig prövning av frågan. Det finns till och med tvivel som lyser igenom i slutsatserna från Europeiska rådet i december 2010, där toppmötet fastställer att man är överens om att inte använda artikel 122 för krismekanismer.

Mekanismerna borde inte ha antagits förrän en grundlig juridisk prövning gjorts. Nu skedde så inte. Sverigedemokraterna anser att Sverige borde ha hänskjutit frågan till EU-domstolen för en prövning av den rättsliga grunden för EFSM-förordningen. På så sätt torde Sverige kunnat komma ifrån sitt borgensåtagande i EFSM.

Nu när EFSM trots alla tveksamheter har införts är det vår mening att regeringen, på grund av det oklara rättsläget och för att skydda svenska skattepengar, bör driva linjen att EFSM avskaffas så snabbt som möjligt.

Därmed tillstyrker jag motion 2011/12:Fi10 (SD) yrkande 2.

6. Svenskt undantag från EMU, punkt 6 (MP, V)

av Per Bolund (MP) och Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att inleda förhandlingar i EU om att införa ett svenskt juridiskt undantag från det tredje steget i den ekonomiska monetära unionen (EMU). Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 och 2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP) samt avslår motion 2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

EMU, och regelverket för att genomföra detsamma, infördes i Maastrichtfördraget 1992. Storbritannien förhandlade till sig ett formellt undantag från det tredje steget av EMU. Efter det danska nej i folkomröstningen om Maastrichtfördraget 1993 enades EU:s medlemsländer om att även danskarna skulle ges ett formellt undantag från EMU:s tredje steg. Undantagen framgår av protokoll fogade till EU-fördragen. De har samma rättsliga status som fördragsartiklar.

Sverige förhandlade inte fram ett undantag från EMU:s tredje steg i samband med anslutningsförhandlingarna om EU-medlemskapet. Sverige har sålunda inget formellt undantag från det tredje steget i EMU. Den svenska regeringen gjorde en ensidig deklaration om att Sveriges inträde i EMU:s tredje steg skulle beslutas av Sveriges riksdag vid ett senare tillfälle. Hösten 1997 beslutade riksdagen att Sverige skulle avvakta med att delta i EMU:s tredje steg samt att det skulle hållas en folkomröstning när frågan blev aktuell.

Det svenska ensidiga undantaget saknar dock formellt stöd i EU:s fördragstext. Rent juridiskt är Sverige genom sitt medlemskap i EU och genom den fördragslojalitet som följer av detsamma bundet att delta i samtliga tre steg inom EMU. Enligt fördraget ska (får) ett medlemsland delta i det tredje steget när de ekonomiska kraven, de s.k. konvergenskraven, är uppfyllda.

Denna situation är emellertid inte tillfredsställande utan Sverige måste förhandla fram ett formellt undantag, vilket det borde finnas goda förutsättningar för. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Därmed tillstyrker vi delvis motionerna 2011/12:Fi305 (MP) och 2011/12:210 (V) yrkande 1 och avstyrker motion 2011/12:Fi10 (SD) yrkande 3.

7. Svenskt undantag från EMU, punkt 6 (SD)

av Erik Almqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att regeringen ska verka för att Sverige får ett formellt undantag från att införa euron som valuta i likhet med Storbritannien och Danmark. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) yrkande 3 och avslår motionerna

2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 och

2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP).

Ställningstagande

Sverige har i enlighet med nuvarande fördrag en formell skyldighet att gå med i det tredje steget i EMU och införa euron som valuta. Till skillnad från exempelvis Storbritannien och Danmark har vi inget formellt undantag från detta.

Detta är ett resultat av en närmast nonchalant motvilja från regeringen mot en bred diskussion i frågan, trots kritiskt opinionsläge och resultat från en tidigare folkomröstning. Avsaknaden av ett formellt undantag gör att vi måste förhålla oss till ett eventuellt framtida medlemskap i EMU:s tredje steg och att vi därmed också måste ha synpunkter på det som i dag är att betrakta som EMU-områdets angelägenheter. Det enda rimliga, emellertid, för svensk del i nuläget är att Sverige förhandlar fram ett formellt undantag från att införa euron som valuta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Därmed tillstyrks motion 2011/12:Fi10 (SD) yrkande 3. Motionerna 2011/12:Fi210 (V) yrkande 1 och 2011/12:Fi305 (MP) avstyrks.

Särskilt yttrande

Godkännande av fördragsändring, punkt 2 (S)

Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Maryam Yazdanfar (S), Bo Bernhardsson (S) och Marie Nordén (S) anför:

För oss socialdemokrater är det ett oavvisligt krav att vår svenska arbetsmarknadsmodell, med avtal mellan fria parter, ska respekteras inom EU. Efter den s.k. Lavaldomen vet vi att så inte är fallet fullt ut i dag. EU-domstolen har förbjudit svenska fackliga organisationer att verka för lika-behandling av löntagare på svensk arbetsmarknad, oavsett nationalitet. Det var därför en självklarhet för oss socialdemokrater att inom arbetsmarknadsutskottet verka för ett motiverat yttrande mot den s.k. Monti II-förordningen, som innebär en kodifiering av EU-domstolens kritiserade rättspraxis och skulle medföra en inskränkning av strejkrätten som är oförenlig med internationella konventioner, och som bryter mot subsidiaritetsprincipen i EU:s fördrag (utlåtande 2011/12:AU14).

För att ändra förhållandena och återupprätta den svenska arbetsmarknadsmodellen krävs emellertid i första hand även en ändring av utstationeringsdirektivet. På sikt skulle även fördragsändringar i form av ett socialt protokoll eller motsvarande kunna skapa ett ökat skydd för arbetstagarnas och fackliga organisationers rättigheter.

Det utskottet nu har att ta ställning till gäller emellertid enbart en förenklad fördragsändring. Förändringen görs, vilket utskottet påpekar i betänkandet, för att bereda rättslig väg för euroländerna att inrätta den stabiliseringsmekanism (ESM) som de anser är nödvändig för att hantera den akuta krisen inom euroområdet och för att bygga ett skydd även för framtida möjliga kriser. Att i rådande läge vägra att godkänna fördragsändringen skulle enligt vår mening vara oproportionerligt, och vi har därför valt att inte reservera oss mot utskottets beslut även om vi fullt ut står bakom kraven på ett socialt protokoll och rättsligt skydd för den svenska kollektivavtalsmodellen inom EU.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:66 Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer:

1. Riksdagen godkänner Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Följdmotionerna

2011/12:Fi9 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabiliseringsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.
3. Riksdagen godkänner regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabiliseringsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta om punkt 1 ovan avslås, med det villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll införs på EU-nivå samt innan juridiskt bindande garantier införts för den svenska kollektivavtalsmodellen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2011/12:Fi10 av Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD):

1. Riksdagen avslår proposition 2011/12:66 Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EFSM (European Financial Stability Mechanism) avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att Sverige får ett formellt undantag från att införa euron som valuta i likhet med Storbritannien och Danmark.

2011/12:Fi11 av Per Bolund (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de demokratiska principerna måste värnas när åtgärder för att hantera skuldskrisen i Europa genomförs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att insynen och den demokratiska kontrollen av ESM:s verksamhet måste förstärkas.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Fi210 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, inför den stundande ändringen i EU:s fördragstext, förhandlar fram ett formellt undantag från den gemensamma valutan euron.

2011/12:Fi305 av Ulf Holm och Magnus Ehrencrona (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inleda förhandlingar i EU om att införa ett svenskt juridiskt undantag från det tredje steget i den ekonomiska monetära unionen (EMU).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(1994:1500) med anledning av Sveriges
anslutning till Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

De fördrag och andra instrument som avses i 2 och 3 §§ är:

1. fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen

2. fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen

3. konventionen den 13 november 1962 om ändring av fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen i syfte att göra den särskilda ordningen för associering av utomeuropeiska länder och territorier som behandlas i fjärde delen av detta fördrag tillämplig med avseende på Nederländska Antillerna

4. protokollet den 8 april 1965 om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier

5. fördraget den 22 april 1970 om ändring av vissa budgetbestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

6. fördraget den 22 januari 1972 om Konungariket Danmarks, Irlands, Konungariket Norges och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

7. fördraget den 10 juli 1975 om ändring av vissa bestämmelser i protokollet om Europeiska investeringsbankens stadga

8. fördraget den 22 juli 1975 om ändring av vissa finansiella bestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

9. akten den 20 september 1976 om allmänna direkta val av företrädare i församlingen (Europaparlamentet) samt beslutet av Europeiska unionens råd av den 25 juni och den 23 september 2002 om ändring av nämnda akt

10. fördraget den 28 maj 1979 om Hellenska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

11. fördraget den 13 mars 1984 om ändring av fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna i fråga om Grönland

¹ Senaste lydelse 2010:1326.

12. fördraget den 12 juni 1985 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

13. europeiska enhetsakten den 17 och 28 februari 1986

14. fördraget den 7 februari 1992 om Europeiska unionen

15. fördraget den 24 juni 1994 om Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen

16. Amsterdamfördraget den 2 oktober 1997 om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem, med förklaring av Sverige enligt artikel K 7.2 och K 7.3 b i fördraget om Europeiska unionen i deras lydelse enligt Amsterdamfördraget

17. Nicefördraget den 26 februari 2001 om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem

18. fördraget den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakiens anslutning till Europeiska unionen

19. fördraget den 25 april 2005 om Republiken Bulgariens och Rumäniens anslutning till Europeiska unionen

20. Lissabonfördraget den 13 december 2007 om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen

21. protokollet den 23 juni 2010 om ändring av protokollet om övergångsbestämmelser som är fogat till fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen

22. Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta²

22. bilagor och protokoll som hör till de fördrag och andra instrument som anges i 1–21.

23. bilagor och protokoll som hör till de fördrag och andra instrument som anges i 1–22.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

² EUT L 91, 6.4.2011, s. 1, (Celex 32011D0199).

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2011/12:KU7y

Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – Stabilitetsmekanism för euroländer

---

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 22 mars 2012 att bereda konstitutionsutskottet och utrikesutskottet tillfälle att senast den 26 april att yttra sig över proposition 2011/12:66 Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – Stabilitetsmekanism för euroländer och över eventuella följdmotioner samt motionerna 2011/12:Fi210 och 2011/12:Fi305 från den allmänna motionstiden 2011.

Med anledning av propositionen har tre följdmotioner (MP, V, SD) väckts.

Konstitutionsutskottet behandlar i yttrandet frågor som berör utskottets beredningsområde. Detta innebär att utskottet yttrar sig om vilken beslutsordning som bör tillämpas av riksdagen. I yttrandet berörs även frågan om utformningen av Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) bör leda till att propositionen avslås.

I ärendet finns ett särskilt yttrande (V).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euro. Ett godkännande medför att lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (anslutningslagen) behöver ändras, och därför krävs att riksdagen godkänner rådets beslut enligt 10 kap. 3 § regeringsformen. Regeringen föreslår samtidigt att anslutningslagen ändras så att rådets beslut förs in den förteckning över de grundläggande fördragen som finns i lagen.

Bakgrund

I propositionen anges att den belgiska regeringen vid Europeiska rådets möte i december 2010, i enlighet med artikel 48.6 första stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), lade fram ett förslag om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Europeiska rådet enades om att artikel 136 skulle ändras och beslutade att höra Europaparlamentet, kommissionen och Europeiska centralbanken om ett förslag till ändring.

Förslaget innebar ett klargörande av rätten och ramarna för euroområdets medlemsstater att inrätta en stabilitetsmekanism för att trygga den finansiella stabiliteten i euroområdet som helhet.

Den 25 mars 2011 antog Europeiska rådet med enhällighet beslutet 2011/199/EU om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euro som valuta. Beslutet träder i kraft den 1 januari 2013 förutsatt att samtliga medlemsländer då har godkänt beslutet.

Genom Europeiska rådets beslut 2011/199/EU anges att en ny punkt ska läggas till artikel 136 med följande lydelse.

3. De medlemsstater som har euron som valuta får inrätta en stabilitetsmekanism som ska aktiveras om det är oundgängligt för att trygga stabiliteten i euroområdet som helhet. Beviljande av varje erforderligt finansiellt stöd inom ramen för mekanismen kommer att vara föremål för strikta villkor.

I ingressen till rådets beslut anges bl.a. att ändringen avser en bestämmelse i tredje delen i EUF-fördraget och att den inte utökar de befogenheter som unionen tilldelas i fördraget.

I propositionen anges att bestämmelsen klargör att de medlemsstater som har euron som valuta får inrätta en stabilitetsmekanism. Det är således fråga om ett mellanstatligt arrangemang. Vidare anges i propositionen att fördragstexten inte tilldelar EU några nya befogenheter.

Motionerna

I motion 2011/12:Fi9 yrkar Jonas Sjöstedt m.fl. (V) bl.a. avslag på regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU (yrkande 1) och regeringens förslag att ändra anslutningslagen (yrkande 2). I motionen anförs att det kan finnas skäl för valutaunionens länder att inrätta någon typ av finansiell stabiliseringsmekanism. Vänsterpartiet kan dock inte ställa sig bakom den föreslagna fördragsändringen på grund av att ESM-fördraget anger att den privata sektorns medverkan ska följa IMF:s praxis, att stöd får ges till rekapitalisering av finansiella institutioner, att stöd ska betalas ut på strikta villkor och att ESM och dess organ ska åtnjuta rättslig immunitet.

I motion 2011/12:Fi10 yrkar Erik Almqvist och Johnny Skalin (båda SD) avslag på propositionen (yrkande 1). Motionärerna anför att så länge Sverige riskerar att dras djupare in i eurosamarbetet bör Sverige ta avstånd från ömsesidiga åtaganden såsom ESM. I ESM-fördraget finns bestämmelser om att beslut i vissa fall kan fattas med kvalificerad majoritet.

I motion 2011/12:Fi11 yrkar Per Bolund (MP) ett tillkännagivande om att de demokratiska principerna måste värnas när åtgärder för att hantera skuldkrisen i Europa genomförs (yrkande 1) och ett tillkännagivande om att insynen i och den demokratiska kontrollen av ESM:s verksamhet måste förstärkas (yrkande 2).

Gällande ordning

Regeringsformen

Enligt 10 kap. 1 § regeringsformen (RF) ingås överenskommelse med annan stat eller med mellanfolklig organisation av regeringen. Om en för riket bindande internationell överenskommelse förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller att en ny lag stiftas eller om den i övrigt gäller ett ämne som riksdagen ska besluta om får regeringen dock inte ingå en sådan överenskommelse utan att den har godkänts av riksdagen, vilket framgår av 10 kap. 3 § första stycket RF. Om t.ex. en överenskommelse skulle förutsätta en ändring i en vanlig lag krävs att regeringen innan den ingår överenskommelsen får riksdagens godkännande, och riksdagsgodkännandet beslutas då med enkel majoritet (jfr 4 kap. 7 § RF).

Om det föreskrivs en särskild beslutsordning för det riksdagsbeslut som förutsätts ska den beslutsordningen även tillämpas vid godkännandet av överenskommelsen, vilket framgår av 10 kap. 3 § andra stycket. Om t.ex. en överenskommelse skulle förutsätta en ändring av en grundlag, krävs att riksdagsgodkännandet lämnas i samma form som gäller för grundlagsändring (jfr 8 kap. 14 § RF). Grundlagsstiftning är inte det enda fallet där RF föreskriver en särskild beslutsordning. På flera ställen ställs krav på kvalificerad majoritet eller särskilt flertal för beslut. Exempelvis finns i 10 kap. 6 § särskilda regler för beslut om sådana befogenhetsöverlåtelse som utan

grundlagsändring kan göras till EU. I 10 kap. 7 § finns sådana särskilda regler om överlåtelse av befogenheter till andra icke-svenska organ såsom mellanfolkliga organisationer för fredligt samarbete.

Vilken beslutsordning som ska gälla för godkännande av t.ex. ett nytt EU-fördrag beror följaktligen på vilken beslutsordning som gäller för de övriga beslut som måste fattas med anledning av fördraget. Av 10 kap. 3 § följer således att riksdagen senast i samband med godkännandet av en fördragsändring också måste pröva om fördragsändringen förutsätter vissa andra riksdagsbeslut, t.ex. om en lagändring eller ett beslut om överlåtelse av beslutanderätt i enlighet med 10 kap. 6 § RF.

I 10 kap. 6 § RF anges att riksdagen inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen kan överlåta beslutanderätt som inte rör principerna för statsskicket. En sådan överlåtelse förutsätter att fri- och rättighetskyddet inom det samarbetsområde till vilket överlåtelsen sker motsvarar det som ges i regeringsformen och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Riksdagen kan besluta om en sådan överlåtelse, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Riksdagens beslut kan också fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Överlåtelse kan beslutas först efter det att riksdagen godkänt en överenskommelse enligt 10 kap. 3 § RF.

EU-rätten

I artikel 48.1 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) anges att fördragen får ändras i enlighet med ett ordinarie ändringsförfarande. De får även ändras i enlighet med förenklade ändringsförfaranden.

Rådet har i detta fall använt sig av ett förenklat ändringsförfarande enligt artikel 48.6 i EU-fördraget för att besluta om ändringen av artikel 136 i EUF-fördraget. Enligt artikel 48.6 första stycket får varje medlemsstats regering, Europaparlamentet eller kommissionen förelägga rådet utkast till sådana ändringar av samtliga eller delar av bestämmelserna i tredje delen av EUF-fördraget som rör unionens inre politik och inre åtgärder. Av andra stycket framgår att rådet får anta ett beslut om ändring i tredje delen av EUF-fördraget. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet, kommissionen och Europeiska centralbanken (ECB) när det är fråga om institutionella ändringar på det monetära området. Ett sådant beslut träder i kraft när det har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. I tredje stycket av artikeln anges att ett sådant beslut inte får utöka de befogenheter som unionen tilldelas i fördragen.

Yttranden till rådet från Europaparlamentet, kommissionen och ECB

I en resolution¹ den 23 mars 2011 menade Europaparlamentet att det kan utgöra en risk för det fördragsbaserade systemets integritet att inrätta den permanenta stabilitetsmekanismen utanför EU:s institutionella ram. Parlamentet ansåg att kommissionen måste delta som medlem av styrelsen för ESM. Europaparlamentet underströk också att inrättandet av och funktions sättet för den permanenta stabilitetsmekanismen måste överensstämma helt med grundprinciperna för demokratiskt beslutsfattande, bland dem insyn, parlamentarisk kontroll och demokratisk ansvarsskyldighet. Europaparlamentet beklagade att Europeiska rådet inte har undersökt alla möjligheter i fördragen att inrätta en permanent stabilitetsmekanism. Parlamentet delar den uppfattning som ECB ger uttryck för i sitt yttrande till stöd för unionsmetoden, nämligen att den europeiska stabilitetsmekanismen vid lämpligt tillfälle kan omvandlas till en unionsmekanism. Europaparlamentet godkände utkastet till rådets beslut men ansåg att förslaget borde ha fått en annorlunda utformning.

Kommissionen anförde i sitt yttrande² den 15 februari 2011 att villkoren för att kunna utnyttja det förenklade ändringsförfarandet enligt artikel 48.6 i EU-fördraget är uppfyllda. För det första avser den föreslagna ändringen en bestämmelse i den tredje delen av EUF-fördraget, som handlar om unionens politik och inre åtgärder. Kommissionen påpekade dessutom att ändringen varken direkt eller indirekt påverkar övriga delar av EUF-fördraget. För det andra påverkar ändringen inte de befogenheter som unionen tilldelas i fördragen. Det är inte fråga om att skapa en ny rättslig grund som ger unionen möjlighet att vidta en åtgärd som inte var möjlig före den aktuella ändringen av fördraget. Enligt förslaget till beslut ska den permanenta stabilitetsmekanismen inrättas direkt av de medlemsstater som har euron som valuta. Vidare anförde kommissionen att förslaget till beslut inte heller begränsar de befogenheter som tilldelats unionen och dess institutioner. Sammanfattningsvis tillstyrker kommissionen rådets förslag till ändring av artikel 136 i EUF-fördraget.

ECB anförde i sitt yttrande³ den 17 mars 2011 bl.a. att ändringen av artikel 136 inte utökar unionens befogenheter. ECB anförde också att det på sikt vore bättre att stabilitetsmekanismen blir en EU-mekanism och inte en mellanstatlig mekanism.

¹ Europaparlamentets resolution av den 23 mars 2011 om utkastet till Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta (00033/2010 – C7-0014/2011 – 2010/0821(NLE)).

² Kommissionens yttrande om Europeiska rådets förslag till beslut om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta (KOM(2011) 70 slutlig).

³ CON/2011/24.

Europeiska stabilitetsmekanismen

Basen för reglerna om Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) har varit den överenskomna texten för ändring i artikel 136 i EUF-fördraget. I EUF-fördraget, tredje delen, avdelning VIII, kapitel 4, artiklarna 136–138, finns särskilda bestämmelser för de medlemsstater som har euron som valuta. I artikel 136 fastställs sedan tidigare att euroländerna kan anta åtgärder för att stärka samordningen och övervakningen av dessa staters budgetdisciplin, utarbeta riktlinjer för den ekonomiska politiken och se till att dessa överensstämmer med de riktlinjer som har antagits för hela unionen samt se till att de övervakas.

Fördraget om inrättande av ESM, förkortat ESM-fördraget, innehåller de detaljerade reglerna om mekanismen. I ingressen till fördraget anges att alla medlemsstater i euroområdet kommer att bli ESM-medlemmar. Vidare anges att som en följd av anslutningen till euroområdet bör en medlemsstat i Europeiska unionen bli en ESM-medlem med fullständiga rättigheter och skyldigheter, i överensstämmelse med dem som gäller för de fördragslutande parterna.

I propositionen anges att ESM-fördraget undertecknades av euroländerna den 11 juli 2011. Vid ett möte den 21 juli 2011 beslutade euroländernas stats- och regeringschefer ett omfattande åtgärds paket som nödvändiggjorde ändringar i det nyligen undertecknade ESM-fördraget. Ändringarna gällde den privata sektorns deltagande och att fler finansiella instrument skulle stå till ESM:s förfogande.

Vidare anges i propositionen att vid ett nytt toppmöte den 9 december 2011 tillkom bl.a. att ESM-fördraget om möjligt ska träda i kraft i juli 2012 i stället för i juli 2013. Man kom också överens om att beslutsreglerna ska innefatta ett förfarande i nödsituationer där beslut tas med kvalificerad majoritet i stället för med enhällighet. Det reviderade ESM-fördraget undertecknades av euroländerna den 2 februari 2012.

Vid eurogruppens möte i Köpenhamn den 30 mars 2012 enades finansministrarna om att upprätta en brandvägg på mer än 800 miljarder euro för att skydda euroområdets finansiella stabilitet. Det sammanlagda utlåningstaket för den tillfälliga stabiliseringsfaciliteten EFSF och den permanenta europeiska stabilitetsmekanismen ESM kommer att höjas från 500 miljarder euro till 700 miljarder euro. Från och med juli i år kommer den finansiella institutionen ESM med säte i Luxemburg att vara den viktigaste fond som finansierar nya stödprogram för länder i euroområdet om så krävs. Dess nya maximala utlåningsvolym kommer att uppgå till 500 miljarder euro. De befintliga programmen, som uppgår till omkring 200 miljarder euro, kommer också i fortsättningen att finansieras genom EFSF. ESM:s och EFSF:s utlåningskapacitet kompletterar de 102 miljarder euro som redan har betalats ut i bilaterala lån och från EU:s fonder för att stödja Grekland, Irland och Portugal.

Av ett uttalande den 30 mars 2012 från eurogruppen framgår bl.a. att ESM kommer att vara huvudinstrumentet för att finansiera nya program fr.o.m. juli 2012. EFSF kommer som regel bara att delta i finansieringen av program som påbörjats före detta datum. Under en övergångsperiod fram till mitten av 2013 kan ESFS delta i vissa nya program.

Enligt ESM-fördraget inrättar de fördragsslutande parterna sinsemellan en internationell finansiell institution, ESM.

Medlemskap i ESM ska vara öppet för övriga medlemsstater i Europeiska unionen från och med ikraftträdandet av det beslut som Europeiska unionens råd fattar i enlighet med artikel 140.2 i EUF-fördraget om att upphäva deras undantag från att införa euron.

I artikel 44 i ESM-fördraget anges följande:

Detta fördrag ska i enlighet med artikel 2 vara öppet för anslutning för andra medlemsstater i Europeiska unionen efter ansökan om medlemskap som en sådan medlemsstat i Europeiska unionen ska överlämna till ESM efter det att Europeiska unionens råd har antagit ett beslut i enlighet med artikel 140.2 i EUF-fördraget om att upphäva undantaget för medlemsstaten från att införa euron. ESM-rådet ska godkänna den nya ESM-medlemmens ansökan om anslutning och de närmare tekniska villkoren i samband med denna, liksom de ändringar som ska göras av det här fördraget som en direkt följd av anslutningen. Efter ESM-rådets godkännande av medlemskapsansökan ska nya ESM-medlemmar anslutas efter deponering av anslutningsinstrumenten hos deponitaren, som ska underrätta andra ESM-medlemmar om detta.

I artikel 139.1 i EUF-fördraget betecknas de medlemsstater för vilka rådet inte har beslutat att de uppfyller de nödvändiga villkoren för införandet av euron som medlemsstater med undantag. För sådana stater kan rådet enligt 140.2 besluta att upphäva undantaget, dvs. om staten i fråga uppfyller villkoren för att införa euron.

ESM ska vidare enligt ESM-fördraget samarbeta mycket nära med IMF och söka medverka av IMF både finansiellt och tekniskt när stöd lämnas.

ESM-rådet ska vara ESM:s högsta beslutande organ och ska bestå av finansministrarna i euroområdet medlemsstater. ESM-rådet ska fatta viktigare beslut enhälligt. Vissa andra beslut fattas med kvalificerad majoritet, för vilket krävs 80 procent av de avgivna rösterna. Bland beslut som tas med denna majoritet är val av ordförande och vice ordförande. Det finns också en möjlighet att i nödsituationer, då brådskande beslut krävs om att ge eller genomföra finansiellt stöd, ta beslut med en kvalificerad majoritet på minst 85 procent av de avgivna rösterna.

Vidare framgår av fördraget att i ESM:s intresse ska ESM-rådets ordförande, ledamöter och suppleanter till dessa, styrelseledamöter och suppleanter till dessa samt den verkställande direktören och övrig personal åtnjuta immunitet mot rättsliga förfaranden när det gäller handlingar som de utför i sin tjänsteutövning och åtnjuta okränkbarhet för sina officiella handlingar och dokument.

ESM-rådet ska besluta i varje tvist som uppstår mellan en ESM-medlem och ESM, eller mellan ESM:s medlemmar, i samband med tolkningen och tillämpningen av fördraget, inbegripet varje tvist om huruvida de beslut som antagits av ESM är förenliga med ESM-fördraget. Om en ESM-medlem motsätter sig det beslut som rådet fattat ska tvisten hänskjutas till EU-domstolen. EU-domstolens dom ska vara bindande för parterna i ärendet, vilka ska vidta de åtgärder som krävs för att efterleva domen inom en tidsfrist som fastställs av domstolen.

Tidigare uttalanden av utskottet

Utskottet förde i sitt yttrande om Prümrådsbeslutet (yttr. 2007/08:KU5y) resonemang om vad ett rådsbeslut kunde innebära. Artikel 17 i Prümrådsbeslutet – ett rådsbeslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet – innehåller bestämmelser om gemensamma insatser som syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller förebygga brott. Enligt punkt 1 kan de behöriga myndigheter som medlemsstaterna utser, för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt för förebyggande av brott, inrätta gemensamma patruller och genomföra andra gemensamma insatser där utsedda tjänstemän eller andra statsanställda ("tjänstemän") från andra medlemsstater deltar i insatser på en annan medlemsstats territorium. I punkt 2 sägs att varje medlemsstat i egenskap av värdmedlemsstat, i enlighet med sin nationella lagstiftning och med den utsändande medlemsstatens medgivande, får ge tjänstemän från de utsändande medlemsstaterna rätt att utöva verkställande befogenheter i enlighet med den utsändande medlemsstatens lagstiftning, men sådana verkställande befogenheter får endast utövas under överinsyn av och i regel i närvaro av värdmedlemsstatens tjänstemän.

I propositionen (prop. 2007/08:83) anförde regeringen att artikel 17 inte innebär någon skyldighet för Sverige att anordna sådana gemensamma insatser som avses och att den inte heller medför någon rätt för andra medlemsstater att låta sina tjänstemän agera på svensk mark utan ett föregående svenskt initiativ. Eftersom artikel 17 således är en frivillig artikel, är den svenska lagstiftaren fri att, inom de ramar som artikeln uppställer, bestämma förutsättningarna för sådana insatser och vilka befogenheter som ska tilldelas utländska tjänstemän. Ett antagande av utkastet till rådsbeslut innebär därför, såvitt gäller artikel 17, inte att svensk lagstiftning måste ändras. Regeringen framhöll att det kommer att krävas lagändringar om Sverige vill delta i ett sådant samarbete som anges i artikel 17.

Utskottet anförde i denna del:

Enligt artikel 17 i utkastet till rådsbeslut *kan* de behöriga myndigheter som medlemsstaterna utser företa vissa åtgärder, och varje medlemsstat *får* i enlighet med sin nationella lagstiftning ge tjänstemän från andra medlemsstater vissa befogenheter. Artikel 17 innebär inte därmed, enligt utskottets bedömning, en skyldighet för Sverige att företa sådana

gemensamma insatser och medför inte heller någon rätt för andra medlemsstater att låta sina tjänstemän agera på svenskt territorium utan ett föregående svenskt beslut. Regeringen har också framhållit att bestämmelsen i artikeln är frivillig och att det därför står medlemsstaterna fritt att utnyttja möjligheten eller att avstå från det samt att man avser att återkomma till frågan i kommande lagstiftningsarbete. Enligt utskottets uppfattning sker inte genom att utkastet godkänns någon överlåtelse av rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter innefattande myndighetsutövning, och något kvalificerat förfarande för godkännandet krävs därmed inte.

Utskottets ställningstagande

Av 10 kap. 3 § andra stycket RF framgår att godkännandebeslutet ska fattas i samma ordning som är föreskriven för det riksdagsbeslut som förutsätts.

Utskottet noterar att artikel 136 är en bestämmelse i tredje delen av EUF-fördraget som gäller unionens politik och inre åtgärder. Ändringen av artikel 136 innebär att de medlemsstater som har euron som valuta får inrätta en stabilitetsmekanism som ska aktiveras om det är oundgängligt för att trygga stabiliteten i euroområdet som helhet. Syftet är att förtydliga rättsläget och att skapa tydliga juridiska ramar för inrättandet av mekanismen. Det föreslagna tillägget till fördraget innebär inte att någon stabilitetsmekanism inrättas, utan det krävs ett separat mellanstatligt avtal för det. Ändringen utökar inte de befogenheter unionen tilldelas i fördragen, och unionen kan inte heller med stöd av tillägget till artikel 136 inrätta en stabilitetsmekanism genom egna rättsakter.

Mot denna bakgrund anser utskottet att ett godkännande av rådets beslut inte innebär en överlåtelse av beslutanderätt inom ramen för samarbetet i EU. Inte heller innefattar ett godkännande någon annan överlåtelse av beslutanderätt eller av rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter. Ett godkännande av rådets beslut innebär att anslutningslagen behöver ändras, och en sådan ändring kan beslutas av riksdagen med enkel majoritet enligt 4 kap. 7 § RF. Sammantaget innebär detta att ett godkännande av rådets beslut fattas av riksdagen med enkel majoritet.

ESM-fördraget har ingåtts mellan de medlemsstater i EU som har euron som valuta. De medlemsstater för vilka rådet inte har beslutat att de uppfyller de nödvändiga villkoren för införandet av euron betecknas enligt artikel 139.1 i EUF-fördraget medlemsstater med undantag. Medlemskap i ESM ska vara öppet för dessa medlemsstater fr.o.m. ikraftträdandet av ett beslut av rådet enligt artikel 140.2 i EUF-fördraget om att upphäva deras ställning som medlemsstat med undantag.

Utskottet konstaterar att en anslutning till ESM för Sveriges del kan aktualiseras endast om Sverige inför euron som valuta. Om det i framtiden blir aktuellt för Sverige att införa euron som valuta förutsätter utskottet att frågan om Sverige ska bli medlem i ESM underställs riksdagens prövning. Utskottet anser inte att utformningen av ESM-fördraget, som det ser ut i dag, bör utgöra ett skäl för att inte godkänna att det införs en ny bestäm-

melse i artikel 136 i EUF-fördraget som klargör att euroländerna får inrätta en stabilitetsmekanism. Att nu godkänna ändringen av artikel 136 hindrar inte heller regeringen från att verka för att de demokratiska principerna värnas när olika åtgärder genomförs inom ramen för EU-samarbetet för att hantera den finansiella krisen.

Utskottet konstaterar att det inte finns några konstitutionella hinder mot att bifalla propositionen.

Stockholm den 26 april 2012

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Sven-Erik Österberg (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Lars Elinderson (M), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V) och Ann-Britt Åsebol (M).

Särskilt yttrande

Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – Stabilitetsmekanism för euroländer (V)

Mia Sydow Mölleby (V) anför:

Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget förändrar villkoren för euroländerna och gör det möjligt att påtvinga euroländerna stora kostnader. Det saknas en demokratisk kontroll av ESM trots mekanismens stora befogenheter. Sverige har inget juridiskt bindande undantag från att ansluta sig till euron och kan därför riskera att hamna i den situationen att Sverige måste ingå i ESM. Mot denna bakgrund anser jag, även om det som en direkt följd av att godkänna artikel 136 inte sker någon befogenhetsöverlåtelse till EU, att det finns skäl som talar mot att godkänna ändringen av artikel 136.

BILAGA 4

Utrikesutskottets yttrande
2011/12:UU3y

Godkännande av Europeiska rådets beslut
om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget
– stabilitetsmekanism för euroländer

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2012 att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2011/12:66 Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer samt därtill hörande motioner.

Utskottet väljer att i det följande lämna synpunkter på de övergripande aspekterna av förslagen i propositionen och på motionerna 2011/12:Fi9 (V) yrkandena 1–3, 2011/12:Fi11 (MP) yrkandena 1 och 2, 2011/12:Fi10 (SD) yrkandena 1–3, 2011/12:Fi210 (V) yrkandena 1 och 2 och 2011/12:Fi305 (MP).

I yttrandet finns tre avvikande meningar (MP, SD, V).

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringens förslag

I propositionen föreslås att Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta ska godkännas. Ett sådant godkännande motiverar en ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. I propositionen lägger regeringen fram ett förslag till en sådan lagändring, vilken föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Bakgrund

Världsekonomin har under de senaste åren genomgått den djupaste ekonomiska och finansiella krisen på flera decennier. I början av 2010 övergick krisförloppet till en statsfinansiell kris i euroområdet. Den utlöstes av att den nytillträdde grekiska regeringen hösten 2009 reviderade siffrorna för landets offentliga finanser. De reviderade siffrorna visade på betydligt större underskott och skuld än vad som tidigare varit allmänt känt. Detta ledde till kraftigt ökade upplåningskostnader för Grekland. Under våren 2010 beslutades om bilaterala lån från euroländerna till Grekland på totalt 80 miljarder euro. Lånen samordnades av kommissionen. IMF bidrog med ett lån på ca 30 miljarder euro. Lånen är knutna till villkor som lagts fast i ett ekonomisk-politiskt anpassningsprogram som överenskommit med Grekland. Under 2011 och 2012 har nya diskussioner om stöd till Grekland förts med anledning av svårigheter att genomföra det ekonomisk-politiska anpassningsprogrammet.

Ett motiv till stödet till Grekland våren 2010 var att undvika att den finansiella oron spred sig. Inför hotet att fler länder skulle förlora sin tillgång till de finansiella marknaderna och att krisen skulle spridas och fördjupas beslutade ministerrådet i maj 2010 att i samarbete med IMF inrätta två tillfälliga lånemöjligheter för euroländerna. Den ena, Europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF), skulle byggas upp med garantier från euroländerna. Med stöd av dessa garantier skulle EFSF kunna ta upp lån på de finansiella marknaderna och låna vidare till enskilda euroländer i kris. Den andra komponenten var Europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) som garanteras av EU-budgeten och kan nyttjas av alla medlemsstater.

Europeiska stabilitetsmekanismen

Vid sitt möte i mars 2011 antog Europeiska rådet slutsatser om att inrätta Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) som ska ersätta ovan nämnda temporära mekanismer. ESM ska införas genom en ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabilitetsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta. Fördragsändringen påverkar inte artikel 125 i fördraget enligt vilken unionen och dess medlemsstater inte ska ansvara för eller åta sig förpliktelser som har ingåtts av centrala, regionala, lokala eller andra myndigheter, andra offentligt-rättsliga organ eller offentliga företag i en medlemsstat. Den innebär inte heller någon överföring av befogenheter till EU.

ESM ska bli en internationell finansiell institution, upprättad genom ett mellanstatligt avtal mellan euroländerna. Syftet med ESM ska vara att ge finansiellt stöd, under strikt villkorlighet, till ett euroland som drabbats eller hotas av allvarliga finansieringsproblem, om det är nödvändigt för att säkerställa den finansiella stabiliteten i euroområdet som helhet. ESM ska arbeta mycket nära IMF och söka medverkan av IMF finansiellt och tekniskt när stöd lämnas. ESM ska om möjligt träda i kraft i juli 2012.

Medlemmar i ESM är de medlemsstater i EU som har euron som valuta. ESM-rådet ska vara ESM:s högsta beslutande organ. Det ska bestå av finansministrarna i euroområdets medlemsstater. Kommissionsledamoten med ansvar för ekonomiska och monetära frågor samt Europeiska centralbankens ordförande får sitta med som observatörer. ESM-rådet ska fatta viktigare beslut med enhällighet. Det finns dock en möjlighet att i nödsituationer, då brådskande beslut krävs om att ge eller genomföra finansiellt stöd, fatta beslut med en kvalificerad majoritet på minst 85 procent av de avgivna rösterna.

ESM:s kapital ska uppgå till 700 miljarder euro uppdelade på 7 miljoner aktier. Kapitalandelarna fördelas på grundval av ECB:s fördelningsnyckel, vilken baseras på ländernas andel av befolkning respektive bruttonationalprodukt (BNP).

Medlemsstater utanför euroområdet ska kunna delta i finansiella stödooperationer jämsides med ESM. Bedömningen av ett sådant deltagande ska göras från fall till fall. I sådana fall ska det berörda icke-eurolandet ha rätt att delta som observatör i relevanta möten i ESM-rådet och ESM:s styrelse när stödet beslutas och övervakas. Vidare ska det berörda icke-eurolandet i sådana fall få tillgång till all information i rätt tid och vederbörligen rådfrågas. När det gäller fordringsägarstatus kommer euroländerna att stödja att stater som ger bilaterala lån jämsides med ESM ska ha en likvärdig status som fordringsägare som ESM i fråga om lån av detta slag.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i *kommittémotion 2011/12:Fi9 (V) yrkandena 1–2* att riksdagen avslår regeringen förslag att godkänna ändringen av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och därmed även regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Om detta avslås av riksdagen föreslår Vänsterpartiet (*yrkande 3*) att riksdagen godkänner regeringens förslag på det villkoret att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll har införts på EU-nivå samt att juridiskt bindande garantier införs för den svenska kollektivavtalsmodellen. Förslaget om ett socialt protokoll framförs även i *kommittémotion 2011/12:Fi210 (V) yrkande 2*.

Avslag på förslagen i propositionen yrkas också i motion *2011/12:Fi10 (SD) yrkande 1*. I samma motions *yrkande 2* föreslås att regeringen ska verka för att Europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen, EFSM avskaffas.

I *kommittémotion 2011/12:Fi210 (V) yrkande 1* föreslås att Sverige, i samband med den aktuella fördragsändringen, förhandlar fram ett formellt undantag från den gemensamma valutan euron. Motsvarande yrkande framförs också i *motionerna 2011/12:Fi305 (MP)* och *2011/12:Fi10 (SD) yrkande 3*.

I *motion 2011/12:Fi11 (MP) yrkande 1* betonas vikten av att de demokratiska principerna värnas när åtgärder genomförs för att hantera krisen i Europa. Vidare anför motionären i *yrkande 2* att insynen i och den demokratiska kontrollen av ESM:s verksamhet måste förstärkas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har flera uppgifter när det gäller Europeisk unionen. Utskottet ansvarar vid behov för riksdagens beredning av övergripande frågor som rör Europeiska unionen. Utskottet ska även, i enlighet med riksdagsordningen (tilläggsbestämmelse 4.6.6), bereda ärenden om rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer. Vidare har utskottet ansvar för att följa EU-frågorna inom sitt beredningsområde som fackutskott.

Utskottet behandlade i betänkande 2008/09:UU8 frågan om Sveriges godkännande av Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättande av Europeiska gemenskaperna. I det sammanhanget behandlade utskottet även frågor som rör finansiella bestämmelser och ekonomisk och monetär politik. Utskottet behandlar årligen frågor om EU:s budget och finansiella frågor i sin beredning av kommissionens årliga arbetsprogram, senast i utlåtande 2011/12:UU4. Dessa frågor kommer även upp i regeringens årliga skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen, som vad avser 2011 kommer att behandlas av utskottet under våren i betänkande 2011/12:UU10.

Inledningsvis vill utskottet betona vikten av att riksdagen behandlar frågor som påverkar den grundläggande lagstiftningen om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen på ett samlat sätt. Fördragsändringar som, liksom i detta fall, direkt avser ett specifikt ämnesområde kan även ha återverkningar på andra, övergripande frågor. Det kan t.ex. gälla frågor om relationer till tredje land, öppenhet och offentlighet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i syfte att inrätta en permanent stabilitetsmekanism för de länder som har euron som valuta. Framtida kriser av det slag som förekommit de senaste åren kan, som regeringen påpekar, inte uteslutas trots de förebyggande åtgärder som vidtagits, t.ex. genom reformeringen av EU:s finansiella övervakningsförfaranden. EU måste enligt utskottets uppfattning ha tillgång till långsiktiga, tydliga och förutsägbara instrument som är acceptabla för alla medlemsstater för att kunna hantera eventuella framtida kriser inom euroområdet.

Utskottet konstaterade i sitt utlåtande om kommissionens arbetsprogram för 2012 (2011/12:UU4) att de aviserade initiativen till stor del var inriktade på hanteringen av den ekonomiska krisen och ekonomisk återhämtning genom Europa 2020-strategin och den inre marknaden. Krishantering och långsiktiga insatser för att öka EU:s konkurrenskraft kommer att kräva mycket tid och uppmärksamhet av EU:s medlemsländer och institutioner de närmaste åren. Utskottet vill i detta sammanhang återigen understryka vikten av att värna ett öppet Europa. Öppenhet måste vara en vägledande princip inom EU:s alla samarbetsområden. Unionen måste hålla sina dörrar öppna i kontakterna med andra länder inom såväl utvidgningsprocessen som det östliga partnerskapet och Medelhavssamarbetet. Principen om ett öppet Europa bör vara grundläggande även i de delar av det europeiska samarbetet som rör finansiell stabilitet och långsiktig konkurrenskraft. Utskottet vidhåller även sin uppfattning att en öppnare arbetsmarknad måste bejakas samtidigt som medlemsstaterna måste ha möjlighet att utveckla sina egna arbetsmarknadsmodeller.

Utskottet behandlade i sitt betänkande om Lissabonfördraget (2008/09:UU8) frågan om ett särskilt socialt protokoll och ansåg då att fördraget i sig bidrar till att förbättra för arbetstagarna. Att EU:s stadga om de mänskliga rättigheterna blev rättsligt bindande genom Lissabonfördraget innebär dessutom att flera av de rättigheter som arbetstagare har på arbetsmarknaden lyfts fram. Utskottet anser inte att den nu föreslagna ändringen i EUF-fördraget bör villkoras med att ett juridiskt bindande socialt protokoll införs på EU-nivå.

Vad gäller frågan om ett juridiskt bindande undantag avseende ett svenskt deltagande i eurosamarbetet behandlades även den av utskottet i betänkande 2008/09:UU8 om Lissabonfördraget. Utskottet konstaterade då att EG-kommissionen efter den svenska folkomröstningen om euron 2003 förklarade att det inte är nödvändigt med ett formellt undantag om att Sve-

rige inte behöver införa euron som valuta. Den aktuella fördragsändringen innebär ingen förändring vad gäller denna fråga, och det finns enligt utskottets uppfattning därmed inte heller anledning att i detta sammanhang lyfta fram frågan om ett juridiskt bindande undantag.

Även när det gäller frågor om öppenhet och demokratisk insyn i ESM vill utskottet hänvisa till sina ställningstaganden i samband med behandlingen av Lissabonfördraget. Genom Lissabonfördraget utvidgades offentlighetsprincipen till att omfatta samtliga EU:s institutioner, organ och byråer med vissa undantag för Europeiska unionens domstol, Europeiska centralbanken och Europeiska investeringsbanken. Av propositionen framgick att regeringen haft ambitionen att i vissa avseenden komma längre i fråga om fördragsregleringen av öppenhetsfrågorna än vad som åstadkoms genom Lissabonfördraget. Utskottet vidhåller sin uppfattning att det är av yttersta vikt att regeringen i EU-sammanhang kraftfullt slår vakt om och för fram den svenska synen på offentlighet, öppenhet och insyn.

Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslår utskottet att finansutskottet dels tillstyrker regeringens förslag till riksdagsbeslut i proposition 2011/12:66, dels avstyrker *motionerna 2011/12:Fi9 (V) yrkandena 1–3, 2011/12:Fi11 (MP) yrkandena 1 och 2, 2011/12:Fi10 (SD) yrkandena 1–3, 2011/12:Fi210 (V) yrkandena 1 och 2 och 2011/12:Fi305 (MP).*

Stockholm den 26 april 2012

På utrikesutskottets vägnar

Sofia Arkelsten

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Arkelsten (M), Urban Ahlin (S), Walburga Habsburg Douglas (M), Christian Holm (M), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Fredrik Malm (FP), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S), Bodil Ceballos (MP), Désirée Pethrus (KD), Julia Kronlid (SD), Hans Linde (V), Ulrik Nilsson (M), Désirée Liljevall (S), Ismail Kamil (FP) och Staffan Danielsson (C).

Avvikande meningar

1. Godkännande av Europeiska rådets belysning 2011/199/EU (MP)

Bodil Ceballos (MP) anför:

I snabb takt införs nu reformer inom EU för att hantera den djupa ekonomiska kris som drabbat eurozonen. Det är viktigt att konstatera att eurosamarbetet är en bidragande orsak till den ekonomiska krisen. Systemet med en valuta och en ränta för så olika ekonomier har bidragit till att länder haft en konstgjord låg ränta som lett till en hög skuldsättning, som bidragit till en överhettning i ekonomin. Detta grundläggande problem löses inte genom de nu föreslagna mekanismerna.

Den 14 september 2003 hölls folkomröstningen om införandet av euron, dvs. huruvida Sverige skulle säga ja eller nej till att delta i det tredje steget av EMU, vilket skulle ha inneburit att euron ersatte den svenska kronan som lagligt betalningsmedel och att makten över valuta- och penningpolitiken flyttades över från Sveriges riksbank till Europeiska centralbanken. Folkomröstningen resulterade i en överväldigande majoritet mot att Sverige skulle delta i detta tredje steg av EMU. Det var ett bra beslut enligt Miljöpartiets uppfattning.

EMU, och regelverket för att genomföra detsamma, infördes i Maastrichtfördraget 1992. Storbritannien förhandlade till sig ett formellt undantag från det tredje steget av EMU. Efter Danmarks nej i folkomröstningen om Maastrichtfördraget 1993 enades EU:s medlemsländer om att även danskarna skulle ges ett formellt undantag från EMU:s tredje steg. Undantagen framgår av protokoll fogade till EU-fördragen. De har samma rättsliga status som fördragsartiklar.

Sverige förhandlade inte fram ett undantag från EMU:s tredje steg i samband med anslutningsförhandlingarna om EU-medlemskapet. Sverige har sålunda inget formellt undantag från det tredje steget i EMU. Den svenska regeringen gjorde en ensidig deklaration om att Sveriges inträde i EMU:s tredje steg skulle beslutas av Sveriges riksdag vid ett senare tillfälle. Hösten 1997 beslutade riksdagen att Sverige skulle avvakta med att delta i EMU:s tredje steg och att det skulle hållas en folkomröstning när frågan blev aktuell. Det svenska ensidiga undantaget saknar dock formellt stöd i EU:s fördragstext. Rent juridiskt är Sverige genom vårt medlemskap i EU och genom den fördragslojalitet som följer av detsamma bundet att delta i samtliga tre steg inom EMU. Enligt fördraget ska (får) ett medlemsland delta i det tredje steget när de ekonomiska kraven, de så kallade konvergenskraven, är uppfyllda. "I princip" uppfyller Sverige kraven för ett deltagande i tredje steget av EMU. Ett av de fyra konvergenskraven, kra-

vet på en stabil växelkurs, uppfyller inte Sverige även om det av de flesta anses vara mer en formalitet. De andra medlemsländerna i EU har hittills accepterat Sveriges ensidigt deklarerade undantag av politiska skäl.

Vi anser att folkomröstningsresultatet måste föranleda att Sverige ges ett faktiskt formellt bindande juridiskt undantag från EMU:s tredje steg. Om regeringen inte agerar aktivt för att framförhandla ett sådant undantag visar den bristande respekt för folkets uttalade vilja och därmed för demokratin. Vidare är det ett självändamål att lagar och regler – i det här fallet EU-fördraget – svarar mot den faktiska verkligheten. Verkligheten är otvetydig.

Det svenska icke-deltagandet har hittills passivt accepterats. Det är föga troligt att övriga medlemsländer i EU skulle tvinga Sverige att delta i det tredje steget av EMU, särskilt efter folkomröstningsresultatet. Avsaknaden av ett formellt undantag för Sverige och risken för att detta kan komma att åberopas i olika sammanhang utgör dock skäl i sig för att begära ett juridiskt hållbart undantag. Sveriges möjligheter att förhandla till sig ett undantag torde vara goda. Danmark fick sitt undantag efter en folkomröstning. Det borde ligga i allas intresse att folkomröstningsresultatet accepteras och att det ”stadfästs” i ett formellt undantag.

Det finns också en fara i att den snabba reformtaket för att hantera den ekonomiska krisen gör att demokratiska principer sätts åt sidan. Att införa långtgående reformer som inte har stöd bland befolkningen skapar inte stabilitet och trygghet i ekonomin utan riskerar snarare att bygga in en ökad osäkerhet i det europeiska politiska och ekonomiska systemet. Den nu föreslagna stabilitetsmekanismen ESM har fått hård kritik för att den inte styrs enligt demokratiska principer och för att konstruktionen inte möjliggör insyn och demokratisk granskning av verksamheten. Enligt fördraget ska exempelvis ESM-rådets ordförande, ledamöter och suppleanter samt den verkställande direktören och övrig personal åtnjuta immunitet mot rättsliga förfaranden när det gäller handlingar som de utför i sin tjänsteutövning. Fördraget säger också att ESM, dess egendom, fonder och tillgångar ska ha immunitet mot varje form av juridisk behandling. Detta rimmar illa med principerna om att ansvariga ska kunna ställas till svars för de handlingar de utför och att misstag som begås ska kunna rättas till med juridiska medel. Fördraget slår också fast att ESM:s arkiv och alla handlingar som tillhör eller innehas av ESM ska vara okränkbara, vilket väcker allvarliga frågor om hur insynen i ESM:s verksamhet ska kunna ske och hur verksamheten på ett rimligt sätt ska kunna granskas. Regeringen bör inom det europeiska samarbetet verka för att påverka utformningen av ESM i demokratisk riktning. Verksamheten bör inte medföra juridisk immunitet och den måste vara möjlig att granska demokratiskt.

2. Godkännande av Europeiska rådets beslut 2011/199/EU (SD)

Julia Kronlid (SD) anför:

Sverige har i enlighet med nuvarande fördrag och i enlighet med Sveriges medlemskap i EU en formell och legal skyldighet att gå med i det tredje steget i EMU och införa euron som valuta. Till skillnad från exempelvis Storbritannien och Danmark har vi inget formellt undantag från detta. Regeringens ovilja att förhandla fram ett formellt undantag gör att vi måste förhålla oss till ett eventuellt framtida medlemskap i EMU:s tredje steg och att vi därmed också måste ha synpunkter på det som i dag är att betrakta som EMU-områdets angelägenheter. Sverigedemokraterna ställer sig starkt negativa till att Sverige, i en eventuell framtid som euronation, ska tvingas låna ut pengar efter beslut på federal nivå. ESM:s kapital är inledningsvis tänkt att uppgå till 700 miljarder euro. Det motsvarar hela svenska statens utgifter för sju år.

ESM ska styras av ett råd bestående av finansministrarna i euroområdets medlemsstater. Även om beslut huvudsakligen ska fattas enhälligt öppnar förslaget för beslut genom kvalificerad majoritet under vissa förhållanden. Om Sverige är medlem i euroområdet kan en svensk finansminister alltså med enkelhet bli överkörd, emedan röstetalet baseras på respektive lands andel av ESM:s kapital, vilket i sin tur baseras på andelen av befolkningen respektive bruttonationalprodukten. Det är givetvis otänkbart för Sverigedemokraterna att låta någon annan än det svenska folkets valda företrädare föfoga över så pass stora summor av vad som i grunden är svenska skattepengar. Till yttermera visso är Sverigedemokraternas förtroende för denna samling individer, som alltså är tilltänkta såsom blivande ESM-råd, tämligen begränsat givet historiken avseende deras förmåga att skapa tillit, stabilitet och lugn och ro på de finansiella marknaderna.

Vidare är det högst oklart huruvida denna typ av åtgärd är att föredra på lång sikt, och om den överhuvudtaget är långsiktigt hållbar. Propositionen avslöjar själv sin egen akilleshäla:

När bestämmelserna om den ekonomiska och monetära unionen (EMU) infördes genom Maastrichtfördraget, som trädde i kraft 1993, gjordes valet att inte i den institutionella arkitekturen för EMU innefatta någon finansiell stödmekanism för euroländer. Detta föreföll rationellt eftersom endast ekonomiskt och finansiellt stabila länder skulle kunna kvalificera sig för att införa euron. Man befarade också en risk för att möjligheten till hjälpaktioner skulle minska ländernas eget ansvarstagande för sin ekonomi.

Denna logik, som nu alltså förkastats, gäller i själva verket lika mycket nu som då. Konsekvensen på längre sikt av att hela tiden ”lösa ut” den som försatt sig i skuld minskar givetvis incitamenten att hålla sig med sunda statsfinanser. Samma resonemang används – helt riktigt – inom bankväsendet, där flera banker tar på sig orimliga risker med vetskaper om att staten, och i förlängningen skattebetalarna, står för kostnaden om det

skulle vilja sig riktigt illa. I sammanhanget bör det även konstateras att en stor del av finansieringen från krismekanismerna används för att hålla europeiska banker under armarna. Att genomgå ett regelrätt stålbad är givetvis inte att föredra på kort sikt, men att hela tiden skjuta det framför sig är heller inte långsiktigt hållbart. Det är på sitt sätt fascinerande att det som framstod som uppenbart för bara några år sedan, och som är ett fullt korrekt allmängiltigt resonemang, helt enkelt inte tycks äga sin riktighet längre.

En viktig fråga i sammanhanget är Sveriges åtaganden i EFSM, där vissa förespråkar ESM inkom för att undslippa EFSM. Sverigedemokraterna hävdar dock att man kan konstatera att skapandet av krismekanismer för att hantera de ökade räntor som mötte flera europeiska länder kan ha saknat rättsligt stöd i fördragen. Användningen av artikel 122 för att inrätta de tillfälliga mekanismerna delade den juridiska expertisen i två delar. Som framgår av vetenskapliga studier som publicerats efter euromötet och ministerrådets möten i maj 2011 finns det all anledning att ifrågasätta huruvida artikel 122 verkligen gav EU rätt att inrätta EFSM, till och med villkorat och tillfälligt, som ett svar på Greklandskrisen. Tyvärr har det inte skett någon rättslig prövning av frågan. Det finns till och med tvivel som lyser igenom i slutsatserna från Europeiska rådet i december 2010, där toppmötet fastställer att man är överens om att inte använda artikel 122 för krismekanismer. Mekanismerna borde inte ha antagits förrän en grundlig juridisk prövning gjorts. Enligt Sverigedemokraternas mening borde fler länder ha verkat för att få frågan om förordningen prövad i sina respektive författningsdomstolar eller, bäst av allt, tagit frågan till EU-domstolen för att få fastställt huruvida rådet och kommissionen verkligen har agerat inom ramen för fördragen. Sverigedemokraterna anser att Sverige borde ha hänskjutit frågan till EU-domstolen för en prövning av den rättsliga grunden för EFSM-förordningen. Således torde Sverige ändock ha kommit ifrån sitt borgensåtagande i EFSM. På grund av det oklara rättsläget och för att skydda svenska skattepengar bör regeringen driva linjen att EFSM ska avskaffas.

De länder som försatt sig i en situation där de inte längre styr över sin penningpolitik må givetvis lösa sina respektive problem och utmaningar så som de själva finner bäst, och Sverigedemokraterna lägger ingen direkt värdering i det. Däremot, så länge Sverige riskerar att dras djupare in i eurosamarbetet måste Sverige ta avstånd från ömsesidiga åtaganden som ESM. Det står dock euroländerna fritt att upprätta bilaterala låneavtal sinsemellan även om det förmodligen vore att föredra om de åter finge kontroll och självständighet över sin penningpolitik. Det rimliga för svensk del i nuläget är att Sverige förhandlar fram ett formellt undantag från att införa euron som valuta, och så länge så inte är fallet bör riksdagen avslå förslagen i propositionen.

3. Godkännande av Europeiska rådets beslut 2011/199/EU (V)

Hans Linde (V) anför:

Under de senaste åren har flera av valutaunionens länder, däribland Grekland, Irland, Portugal, Spanien och Italien, drabbats av betydande statsfinansiella problem. Den ekonomiska krisen inom euroområdet har blivit en politisk kris för hela EU. Den ekonomiska krisen i valutaunionen är emellertid inte ett resultat av bristande budgetdisciplin. Bortsett från Grekland, samt i viss mån Portugal, var de offentliga finanserna i euroområdet innan finanskrisen tämligen starka. De statsfinansiella problem som flera av valutaområdets länder drabbats av är ett resultat av den globala finanskrisen 2007–2009, den gemensamma penningpolitiken, obalanser i det privata sparandet inom valutaunionen samt ”inhemska” fastighets- och bankkriser.

Utan möjligheten till självständig valutapolitik har flera sydeuropeiska länder fått se sin konkurrenskraft urholkas till följd av skillnader i produktivitetstillväxt bland valutaunionens länder. Detta har bidragit till stora underskott i bytesbalanserna och i de offentliga finanserna.

EU har emellertid inte tagit sig an de strukturella problem som ligger bakom den ekonomiska krisen. EU:s svar på krisen har i stället i huvudsak bestått av två delar. För det första har man genomfört diverse stödpaket till de värst utsatta länderna och, som villkor för dessa, omfattande besparingar i de nationella budgeterna samt ingrepp i de fackliga rättigheterna. För det andra har man beslutat om en ökad samordning och övervakning av den ekonomiska politiken och skärpta budgetregler. Inget av detta tar emellertid fasta på de bakomliggande strukturella orsakerna till krisen. Snarare riskerar den ensidiga fokuseringen på besparingar och skärpta budgetregler att fördjupa och förlänga den ekonomiska krisen.

Som ett led i krisbekämpningen beslöt rådet för ekonomiska och finansiella frågor (Ekofin) den 9 maj 2010 bl.a. att sätta Europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF) som backas upp med garantier från euroländerna på 440 miljarder euro. Eftersom EFSF är temporär har diskussioner förts om behovet av en permanent ”räddningsfond” för euroländerna. Vid sitt möte den 16–17 december 2010 enades Europeiska rådet om att EUF-fördraget skulle ändras för att inrätta en permanent stabiliseringsmekanism, den europeiska stabiliseringsmekanismen (ESM). En detaljerad överenskommelse godkändes vid Europeiska rådets möte den 24–25 mars 2011, varvid man antog Europeiska rådets beslut 2011/199/EU om ändring av fördraget. Medlemmar i ESM är de medlemsstater i EU som har euron som valuta. När en medlemsstat inför euron kommer den som konsekvens därav att bli medlem i ESM med fullständiga rättigheter och skyldigheter. Syftet med ESM är att ge finansiellt stöd till euroländer om det är oundgängligt för att trygga den finansiella stabiliteten i euroområdet som helhet.

Det kan finnas skäl för valutaunionens länder att inrätta någon typ av finansiell stabiliseringsmekanism som kan kanalisera finansiellt stöd till länder med statsfinansiella problem. Men av följande skäl kan inte Vänsterpartiet ställa sig bakom den föreslagna fördragsändringen:

- Den privata sektorns medverkan är underställd IMF:s praxis, vilket innebär att den privata sektorns medverkan endast blir aktuell i exceptionella fall. Detta är inte rimligt då den nuvarande krisen i mångt och mycket är en bankkris. Det var excesserna inom den finansiella sektorn som utlöste finanskrisen 2008 och den därpå följande djupa lågkonjunkturen. De statsfinansiella problemen i euroområdet är en direkt följd av detta. Därtill har bankerna kunnat tjäna enorma summor på den förda krispolitiken inom euroområdet. De har kunnat låna pengar till mycket låg ränta av Europeiska centralbanken, inte minst inom ramen för ECB:s nyligen avslutade program med treåriga lån, och sedan kunnat placera dessa i t.ex. spanska och italienska statspapper till mycket hög ränta. Det är inte rimligt att de som först skapade krisen, och sedan har tjänat stora pengar på densamma, inte ska vara med och betala för krishanteringen.
- I fördraget om ESM slås det fast att stöd får ges till rekapitalisering av finansiella institutioner. På detta vis förstärks den nuvarande politiken där den finansiella sektorn vältrar över kostnaderna och riskerna på skattebetalarna.
- I fördraget sägs det att stöd endast kommer att betalas ut på ”strikta villkor”. Någon närmare precisering av dessa villkor görs inte. Det är dock rimligt att anta att villkoren för stöden kommer att ligga i linje med de villkor som EU hittills har ställt upp för stöden till bl.a. Grekland, Spanien och Irland. Dessa har präglats av en nyliberal slagsida i form av krav på sänkta löner, privatiseringar, nedskärningar i offentliga välfärdssystem och urholkade fackliga rättigheter. Förutom att dessa krav har haft en oacceptabel fördelningsprofil har de fördjupat och förlängt den ekonomiska krisen i euroområdet.
- Artikel 32.3 i ESM-fördraget slår fast följande: ”ESM, dess egendom, medel och tillgångar, var de än finns och vem som än innehar dem, ska åtnjuta immunitet från varje form av rättsligt förfarande utom då ESM uttryckligen avstår från sin immunitet för eventuella åtgärder eller till följd av avtalsvillkor, inbegripet dokumentationen om finansieringsinstrumenten.” Vi menar att denna artikel strider mot grundläggande juridiska principer om öppenhet och ansvarsutkrävande.

Mot bakgrund av ovanstående skäl avslår Vänsterpartiet regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt vad gäller en stabiliseringsmekanism för de medlemsstater som har euron som valuta. I konsekvens med detta avslår Vänsterpartiet regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Eurokrisen har medfört att löntagarnas intressen är satta under stark press.

Nödlånen till de mest utsatta länderna har villkorats med omfattande krav på sänkta löner och uppluckrad arbetsrätt. Därtill har EU fattat beslut om en ökad samordning av den ekonomiska politiken och skärpta budget-

regler i samband med den s.k. sexpacken och den s.k. finanspakten. Inget av detta tar emellertid fasta på de bakomliggande strukturella orsakerna till krisen. Den nuvarande krisen har sin grund i den gemensamma penning- och valutapolitiken, vilket skapar makroekonomiska obalanser inom valutaunionen, som manifesteras i stora skillnader i ländernas bytesbalanssaldon. Eftersom EU besynnerligt nog inte tycks se stora överskott i de nordeuropeiska ländernas bytesbalanser som ett problem läggs hela bördan för att komma till rätta med de makroekonomiska obalanserna på underskottsländerna i Sydeuropa. Eftersom länderna i valutaunionen är bundna av den gemensamma valutan är dessa satta under stark press att genomföra s.k. interna devalveringar för att på så sätt förbättra sin konkurrenskraft, där urholkade fackliga rättigheter används som metod för att driva igenom lönesänkningar.

Förslaget om att inrätta en permanent stabiliseringsmekanism, den europeiska stabiliseringsmekanismen (ESM), ska ses i ljuset av detta. Liksom sexpacken och finanspakten åtgärdar inte ESM valutaunionens strukturella problem. Snarare riskerar den att cementera den nuvarande politiken med nödlån till olika länder kombinerat med ytterligare krav på sänkta löner och urholkade fackliga rättigheter. Svenska folket avvisade i en folkomröstning 2003 att införa euron som valuta i Sverige. Detta beslut har visat sig innebära stora politiska och ekonomiska fördelar för Sverige. Trots det klara utslaget begärde den svenska regeringen i EU inget undantag i EU-fördraget som säkerställer rätten för oss att stå fria från den gemensamma valutan. Sådana fördragsfästa undantag har endast Storbritannien och Danmark. Undantaget för Storbritannien är mer omfattande än det för Danmark, då det även omfattar regler om centralbankens ställning och den gemensamma ekonomiska politiken. Sverige är i strikt juridisk mening förpliktigt att genomföra valutaunionens tredje steg, den gemensamma valutan, eftersom vi saknar fördragsfäst undantag. Vänsterpartiet vill därför att Sverige förhandlar fram ett undantag i fördraget som motsvarar innehållet i det brittiska undantaget från EMU. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I samband med den nu pågående ekonomiska krisen har vi sett hur grundläggande fackliga rättigheter har angripits i Grekland, Italien och Spanien, däribland rätten att fritt förhandla, teckna och upprätthålla kollektivavtal. Vi ser det som djupt bekymmersamt att krisen utnyttjas politiskt för att underminera arbetstagarnas fackliga rättigheter. EU-domstolens domar i Viking-, Laval-, Ruffert- och Luxemburgmålen hade redan innan krisen försvagat de grundläggande rättigheterna i förhållande till de ekonomiska friheterna inom EU. Vänsterpartiet liksom arbetstagarnas fackliga organisationer har efter de nämnda domarna ställt krav om att ett juridiskt bindande socialt protokoll ska fogas till EU:s fördrag. I det sociala protokollet ska det fastställas att grundläggande mänskliga rättigheter såsom de grundläggande fackliga rättigheterna, förhandlings- och konflikt-

rätten samt rätten att fritt teckna kollektivavtal, är överordnade EU:s ekonomiska friheter. Det kravet aktualiseras nu i samband med den föreslagna fördragsändringen.

Vänsterpartiet begär därför, under förutsättning att vårt avslagsyrkande om regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt faller, att regeringen inte ratificerar avtalet innan ett juridiskt bindande socialt protokoll har införts på EU-nivå.

Inför folkomröstningen om ett svenskt medlemskap i EU 1994 var frågan om garantier för att den svenska kollektivavtalsmodellen skulle bestå viktig för hur många valde att rösta. Den dåvarande regeringen bedyrade att Sverige, i förhandlingar om ett eventuellt medlemskap, hade fått sådana garantier. Det står nu helt klart, inte minst med anledning av Laval-domen, att dessa garantier inte hade något juridiskt värde. I samband med den nu aktuella fördragsändringen måste regeringen därför ställa krav på juridiskt bindande garantier för kollektivavtalsmodellen. Vänsterpartiet begär därför, under förutsättning att vårt avslagsyrkande om regeringens förslag att godkänna Europeiska rådets beslut 2011/199/EU av den 25 mars 2011 om ändring av artikel 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt faller, att regeringen inte ratificerar avtalet innan Sverige har fått juridiskt bindande garantier för de svenska kollektivavtalen så att de inte kan överprövas av EU-domstolen.